

Sygn. akt I USKP 137/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Piotr Prusinowski (przewodniczący)

SSN Józef Iwulski

SSN Halina Kiriło (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania J. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Chorzowie

o prawo do emerytury górniczej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 25 października 2022 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 30 kwietnia 2020 r., sygn. akt III AUa 741/20,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w Katowicach do ponownego rozpoznania
i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Chorzowie decyzją z 26 września 2019 r. odmówił J. B. prawa do emerytury górniczej wobec niespełnienia przesłanek z art. 50e ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270;

dalej jako ustawa o emeryturach i rentach z FUS lub ustawa emerytalna). Organ rentowy uznał, że na dzień 31 lipca 2019 r. ubezpieczony udokumentował 23 lata, 6 miesięcy i 21 dni pracy górniczej wykonywanej pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy oraz przypadające po dniu 14 listopada 1991 r. okresy niezdolności do pracy z tytułu wypadku przy pracy albo z tytułu choroby zawodowej, za które wypłacone zostało wynagrodzenie lub zasiłek chorobowy - w wymiarze 1 miesiąca i 14 dni, co daje łącznie - 23 lata, 8 miesięcy i 5 dni, zamiast wymaganych co najmniej 25 lat.

W odwołaniu od powyższej decyzji ubezpieczony domagał się jej zmiany przez przyznanie wnioskodawcy prawa do emerytury górniczej, podnosząc, że do stażu pracy górniczej, o której mowa w art. 50e ustawy o emeryturach i rentach z FUS, należy zaliczyć także okres służby wojskowej, który był poprzedzony okresem pracy na stanowisku górnika pod ziemią, a na które powrócił po zakończeniu służby.

Sąd Okręgowy w Gliwicach wyrokiem z dnia 3 stycznia 2020 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury górniczej od 1 września 2019 r.

Rozstrzygnięcie zostało poprzedzone ustaleniami Sądu pierwszej instancji, z których wynika, że J. B. jest zatrudniony w kopalni węgla kamiennego od 1 września 1992 r. na stanowisku górniczym pod ziemią. W okresie zatrudnienia został powołany do odbycia czynnej służby wojskowej, którą pełnił od 26 lipca 1995 r. do 24 października 1996 r., to jest przez okres 1 roku, 2 miesięcy i 29 dni. Po zakończeniu służby wojskowej, od 18 listopada 1996 r. powrócił do pracy na stanowisku górniczym pod ziemią. W dniu 4 września 2019 r. złożył wniosek o przyznanie prawa do emerytury górniczej bez względu na wiek oraz o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym na dochody budżetu państwa.

Sąd Okręgowy zauważył, że okres służby wojskowej należy uwzględnić do stażu ubezpieczeniowego dla celów emerytalnych zgodnie z art. 120 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1967 r. Nr 44, poz. 220 ze zm.). Nawiązując do orzecznictwa Sądu Najwyższego, Sąd pierwszej instancji podkreślił, że jeżeli pracownik wrócił do zakładu pracy, jego zatrudnienie przed służbą wojskową, okres służby wojskowej i

okres pracy po odbyciu służby wojskowej traktuje się tak, jakby to był nieprzerwany okres zatrudnienia w tym samym zakładzie pracy. W związku z tym okres odbytej czynnej służby wojskowej przez ubezpieczonego zatrudnionego na stanowisku górniczym pod ziemią, który po zakończeniu służby powrócił do tego zatrudnienia, traktuje się tak samo jak wykonywanie takiej pracy, a skoro okres ten podlega zaliczeniu do okresu zatrudnienia w zakresie wszystkich uprawnień uzależnionych od ilości lat pracy górniczej pod ziemią, to uwzględnia się go także do stażu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury górniczej bez względu na wiek. Konstytucja RP ustanawia zakaz takich regulacji ustawowych lub dokonywania takiej wykładni przepisów prawa powszechnie obowiązującego, które dopuszczałyby możliwość jakiegokolwiek pokrzywdzenia obywatela z powodu wykonywania publicznego obowiązku obrony Ojczyzny. W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał, że skoro przy uwzględnieniu czynnej służby wojskowej w stażu pracy górniczej, J. B. legitymuje się na dzień 31 lipca 2019 r. 25-letnim okresem tejże pracy górniczej wykonywanej pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy oraz złożył wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym na dochody budżetu państwa, to przysługuje mu prawo do emerytury górniczej na podstawie art. 50e ustawy o emeryturach i rentach z FUS, poczynając od 1 września 2019 r. (art. 129 ust. 1 ustawy).

Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z dnia 30 kwietnia 2020 r. zmienił orzeczenie Sądu pierwszej instancji i oddalił odwołanie ubezpieczonego.

Sąd Apelacyjny zaznaczył, że nie polemizował z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego i aprobuje je orzecznictwem sądów powszechnych, co do zaliczania okresów odbywania zasadniczej służby wojskowej do okresów wykonywania pracy w szczególnych warunkach, jeżeli zostały spełnione przez pracownika przesłanki powrotu do poprzedniego zatrudnienia i zostaje zachowana tzw. ciągłość pracy. Nie zakwestionował także możliwości doliczenia takiego okresu do okresów wykonywania pracy górniczej, jeżeli pracownik bezpośrednio przed i po okresie zasadniczej służby wojskowej wykonywał pracę górniczą. Podzielił też pogląd, że czas zasadniczej służby wojskowej odbytej w okresie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia

1974 r., obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1430 ze zm.; dalej jako ustawa o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej) zalicza się - na warunkach wynikających z tego przepisu - do okresu pracy górniczej, o której mowa w art. 50c ust. 1 ustawy emerytalnej, uprawniającego do obniżenia wieku emerytalnego na zasadach wynikających z art. 39 tej ustawy. Jednakże zwrócić uwagę na fakt, że o ile pojęcie pracy górniczej wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, o której stanowi art. 39 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, należy rozumieć w analogiczny sposób, jak pojęcie pracy w szczególnych warunkach zdefiniowane przepisem § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), to jest jako pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, o tyle zastosowanie tego samego pojęcia w art. 50e ustawy emerytalnej jest znacznie węższe, niż we wskazanych wyżej przepisach.

Sąd drugiej instancji podkreślił, że przepis art. 50e ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS stanowi, iż prawo do górniczej emerytury, bez względu na wiek i zajmowane stanowisko, przysługuje pracownikom, którzy pracę górniczą wykonywali pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przez okres wynoszący co najmniej 25 lat, z uwzględnieniem ust. 2. Natomiast w myśl tego ostatniego przepisu, do okresów pracy górniczej, o której mowa w ust. 1, zalicza się także okresy: 1) niezdolności do pracy z tytułu wypadku przy pracy albo z tytułu choroby zawodowej, za które wypłacone zostało wynagrodzenie lub zasiłek chorobowy albo świadczenie rehabilitacyjne, 2) czasowego oddelegowania pracowników, o których mowa w art. 50c ust. 1 pkt 6, do zawodowego pogotowia ratowniczego w Centralnej Stacji Ratownictwa Górniczego S.A. w B., w K. S.A. Oddział Jednostka Ratownictwa Górniczo-Hutniczego w L. lub w okręgowych stacjach ratownictwa górniczego - bezpośrednio poprzedzone pracą górniczą wykonywaną pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, przypadające w czasie trwania stosunku pracy. Z powyższych przepisów wynika zatem, że w ustępie 1 mowa jest wyłącznie o okresie faktycznego wykonywaniu pracy górniczej pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, do którego z mocy ustawy

zaliczyć można jedynie dwa rodzaje okresów enumeratywnie wymienionych w ust. 2 tego przepisu, obwarowanych dodatkowymi wymogami. *A contrario* - żaden inny okres nie może być uwzględniony przy ustalaniu uprawnień do emerytury górniczej bez względu na wiek. W szczególności nie może być uwzględniony jakikolwiek okres wykonywania pracy na powierzchni, a także żaden okres niezdolności do pracy niespowodowanej wypadkiem przy pracy czy chorobą zawodową.

Sąd Apelacyjny zaznaczył również, że zaliczanie okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej do okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach czy pracy górniczej oparte jest między innymi na argumentacji, iż generalnie zasadą jest uwzględnianie okresu zasadniczej służby wojskowej w stażu zatrudnienia (art. 301 k.p.). Jeżeli pracownik wrócił do zakładu pracy, jego zatrudnienie przed służbą wojskową, okres służby wojskowej i okres pracy po służbie wojskowej traktowano tak, jakby to był nieprzerwany okres zatrudnienia w tym samym zakładzie pracy. Okres takiej służby jest zatem okresem zaliczanym do pracowniczego stażu zatrudnienia i od chwili tego zaliczenia stanowi z nim jedność oraz dzieli w przyszłości jego los. Brak jest jednak podstaw do założenia *a priori*, że J. B., gdyby nie odbywał zasadniczej służby wojskowej, to w okresie od 26 lipca 1995 r. do 24 października 1996 r. (w czasie tej służby) faktycznie pracowałby stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pod ziemią, nie korzystając z czasowej niezdolności do pracy, niespowodowanej wypadkiem przy pracy ani chorobą zawodową. Założenie takie byłoby tym bardziej pozbawione podstaw, że - jak wynika z karty zasiłkowej - przed podjęciem tej służby, wykonując pracę górniczą od 1 września 1992 r., do 26 lipca 1995 r., ubezpieczony pobierał zasiłek chorobowy łącznie przez 39 dni z przyczyn innych niż wypadek przy pracy i choroba zawodowa (taki zasiłek pobierał przez 1 miesiąc i 14 dni, ale w 2015 r.). Do końca 1998 r., po odbyciu służby wojskowej, był niezdolny do pracy z przyczyn innych niż wypadek przy pracy czy choroba zawodowa przez kolejne 14 dni (Sąd wskazuje przy tym na okresy czasowo najbliższe okresowi służby wojskowej, gdyż w późniejszym okresie ilość dni niezdolności do pracy niespowodowanej wypadkiem przy pracy ani chorobą zawodową wyniosła dalsze 609 dni). Założenie, że akurat w okresie, w którym faktycznie odbywał służbę wojskową, wszystkie dniówki przepracowałby pod ziemią, nie będąc niezdolnym do pracy, byłoby

najzupełniej dowolne. Mając na względzie powyższe uwagi, Sąd odwoławczy uznał, że udowodniony przez wnioskodawcę okres pracy górniczej wraz z okresem niezdolności do pracy z tytułu wypadku przy pracy wyniósł do dnia 31 lipca 2019 r. łącznie 23 lata, 8 miesięcy i 5 dni, a jak wynika z zaświadczenia o pobieraniu zasiłku chorobowego wystawionego na dzień 3 września 2019 r., w sierpniu 2019 r. ubezpieczony pobierał wynagrodzenie z tytułu niezdolności do pracy oraz zasiłek chorobowy przez 5 dni, czyli okres pracy górniczej do dnia 3 września 2019 r. (przeddzień złożenia wniosku o emeryturę) wyniósł dodatkowo $(31-5+3) = 29$ dni, łącznie 23 lata, 9 miesięcy i 4 dni. Gdyby uwzględnić okres odbywania zasadniczej służby wojskowej (którego zdaniem Sądu Apelacyjnego, co do zasady uwzględnić nie można), wynoszący 1 rok, 2 miesiące i 29 dni, to łącznie wskazane okresy wyniosłyby, według stanu na dzień 3 września 2019 r., 25 lat i 3 dni, czyli zaledwie 4 dni niezdolności do pracy musiałyby skutkować ustaleniem, że ubezpieczony nie wykazał wymaganego przepisem art. 50e ustawy o emeryturach i rentach FUS rozmiaru pracy górniczej. Unaocznienie to dobitnie potwierdza ważkość określenia faktycznej ilości dni pracy górniczej wykonywanej przez J. B. pod ziemią. Kierując się powyższymi przesłankami, Sąd drugiej instancji stwierdził, że wobec niedopuszczalności zaliczenia okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej do okresów pracy górniczej, o których mowa w art. 50e ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach FUS, należy uznać, iż ubezpieczony nie wykazał spełnienia przesłanek do nabycia prawa do emerytury górniczej bez względu na wiek.

Na marginesie Sąd Apelacyjny zauważył, że skoro ubezpieczony złożył wniosek o emeryturę w dniu 4 września 2019 r. i w tymże wniosku zawarł żądanie przekazania środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym na dochody budżetu państwa, to nie mógłby uzyskać prawa do emerytury od dnia 1 września, gdyż dopiero w dniu 4 września spełniłby jedną z przesłanek nabycia tego prawa, określoną przepisem art. 50e ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach FUS (por. art. 129 ust. 1 w związku z art. 100 ust. 1 tej ustawy).

Odwołujący się wywiódł skargę kasacyjną od powyższego wyroku, zaskarżając go w całości. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił rażące naruszenie prawa materialnego, polegające na błędnej wykładni oraz niewłaściwym

zastosowaniu: 1) art. 50e ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z art. 120 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz Konstytucją RP, przez przyjęcie, że w świetle art. 50e ust. 1 - 2 ustawy emerytalnej nie jest dopuszczalne zaliczenie do stażu pracy górniczej okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej, podczas gdy przepisy ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej stanowią *lex specialis* do ustawy emerytalnej, a nadto Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej ustanawia zakaz takich regulacji ustawowych lub dokonywania takiej wykładni przepisów prawa powszechnie obowiązującego, które dopuszczałyby jakiegokolwiek pokrzywdzenie obywatela z powodu wykonywania obowiązku obrony Ojczyzny: 2) art. 50e ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z art. 120 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz Konstytucją RP i przyjęcie, że przepis art. 50e ust. 1 ustawy emerytalnej stanowi o faktycznym wykonywaniu pracy górniczej pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, do którego z mocy ustawy można zaliczyć jedynie dwa rodzaje okresów enumeratywnie wymienione w ust. 2, a zatem żaden inny okres nie może być uwzględniony przy ustalaniu uprawnień do emerytury górniczej bez względu na wiek, w tym okres niezdolności do pracy.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i rozstrzygnięcie sprawy co do istoty, przez oddalenie apelacji organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 3 stycznia 2020 r.; ewentualnie wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi, a nadto o zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kosztów postępowania kasacyjnego według norm prawem przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna zasługuje na uwzględnienie.

Analizę prawidłowości zaskarżonego wyroku wypada rozpocząć od podkreślenia, że J. B. wywodzi swoje roszczenia emerytalne z unormowań ustawy o emeryturach i rentach z FUS, której przepisy zawierają szczególną regulację dotyczącą instytucji emerytury górniczej.

Artykuł 50a ustawy o emeryturach i rentach z FUS normuje prawo do emerytury górniczej w wieku obniżonym w relacji do powszechnego wieku emerytalnego z art. 27 tej ustawy - do 55 lub 50 lat. Wiek emerytalny przewidziany w art. 50a ust. 1 i 2 powołanego aktu jest jednakowy dla kobiet i mężczyzn, a jego obniżenie związane jest z koniecznością spełnienia przez ubezpieczonego drugiej przesłanki nabycia prawa do emerytury górniczej, tj. okresu pracy górniczej i równorzędnej (zróżnicowanego w stosunku do kobiet i mężczyzn i wynoszącego odpowiednio 20 i 25 lat), w tym okresu "czystej" pracy górniczej (art. 50c ust. 1), czyli liczonej bez okresów pracy równorzędnej z pracą górniczą (art. 50c ust. 2). Dalsze zróżnicowanie wieku emerytalnego uprawniającego do emerytury górniczej jest uwarunkowane długością okresu tejże "czystej" pracy górniczej z art. 50c ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Należy podkreślić, że wprowadzie zgodnie z art. 50b ustawy emerytalnej, przy ustalaniu prawa do emerytury górniczej uwzględnia się okresy pracy górniczej i równorzędnej, które jednocześnie są okresami składkowymi i nieskładkowymi w rozumieniu art. 6 i art. 7 tej ustawy, a warunkiem zaliczenia wspomnianych okresów pracy górniczej do stażu uprawniającego do górniczej emerytury jest przy tym wykonywanie tejże pracy co najmniej w połowie wymiaru czasu pracy obowiązującego w górnictwie, tym niemniej art. 50a ustawy o emeryturach i rentach z FUS łączy prawo do emerytury górniczej nie z samymi okresami składkowymi i nieskładkowymi w rozumieniu art. 6, 7 i 10 ustawy, lecz z pracą górniczą i równorzędną zdefiniowaną w art. 50c. Wyklucza to możliwość zaliczenia do wymaganego stażu pracy uprawniającego do emerytury górniczej innych okresów niż wymienione w tym ostatnim przepisie, nawet jeżeli są to okresy składkowe. Zgodnie z treścią art. 50c ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wyodrębnienie pracy górniczej nastąpiło zaś przy zastosowaniu dwóch kryteriów, tj. charakteru wykonywanej pracy oraz - w związku z art. 50b ustawy - czasu jej świadczenia (co najmniej w połowie wymiaru czasu pracy obowiązującego pracownika zgodnie z zasadami Kodeksu pracy).

Z kolei art. 50e ustawy o emeryturach i rentach z FUS statuuje własny, odrębny od art. 50a, układ warunkujący nabycie uprawnień do emerytury górniczej. Stanowi on, że prawo do górniczej emerytury, bez względu na wiek i zajmowane stanowisko, przysługuje pracownikom, którzy pracę górniczą wykonywali pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przez okres wynoszący co najmniej 25 lat, z uwzględnieniem ust. 2. W myśl ustępu 2 powołanego artykułu, do okresów pracy górniczej, o której mowa w ust. 1, zalicza się także okresy: 1) niezdolności do pracy z tytułu wypadku przy pracy albo z tytułu choroby zawodowej, za które wypłacone zostało wynagrodzenie lub zasiłek chorobowy albo świadczenie rehabilitacyjne, 2) czasowego oddelegowania pracowników, o których mowa w art. 50c ust. 1 pkt 6, do zawodowego pogotowia ratowniczego w Centralnej Stacji Ratownictwa Górniczego S.A. w B., w K. S.A. Oddział Jednostka Ratownictwa Górniczo-Hutniczego w L. lub w okręgowych stacjach ratownictwa górniczego - bezpośrednio poprzedzone pracą górniczą wykonywaną pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, przypadające w czasie trwania stosunku pracy. W ustępie 3 tegoż artykułu zastrzeżono, że prawo do emerytury, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem, że pracownik nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego albo złożył wnioszek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa. Kreując przesłanki nabycia prawa do emerytury górniczej z art. 50e ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ustawodawca zrezygnował zatem z przesłanki wieku emerytalnego na rzecz dłuższego, bo 25-letniego stażu kwalifikowanej pracy górniczej. Przepisy te dotyczą wyłącznie tak zwanej "czystej" pracy górniczej i to jedynie tej wykonywanej pod ziemią, w dodatku w pełnym - a nie w minimum połowie - wymiarze czasu pracy.

Istota niniejszego problemu sprowadza się do pytania o możliwość zaliczenia do stażu pracy górniczej uprawniającej do emerytury górniczej bez względu na wiek okresu odbywania przez wnioskodawcę zasadniczej służby wojskowej.

Godzi się przypomnieć, że uprawnienia emerytalne górników regulowały kompleksowo dwie kolejne ustawy: z dnia 28 maja 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin (Dz.U. Nr 32, poz. 139 ze zm.) i z dnia 1 lutego 1983 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z

1995 r. Nr 30, poz. 154 ze zm.). Przepisy art. 11 pierwszej z wymienionych ustaw oraz art. 9 drugiej ustawy przewidywały uwzględnienie okresów zaliczanych do pracy górniczej w stażu uprawniającym do emerytury górniczej z obniżonego wieku. Wraz z wejściem w życie ustawy o emeryturach i rentach z FUS, z mocy jej art. 195 pkt 6 uchylono ostatnią z wymienionych ustaw. Uprawnienia do górniczej emerytury dla pracowników urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. uregulowano w art. 34-38 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, zaś dla pracowników urodzonych po 31 grudnia 1948 r., a przed 1 stycznia 1969 r. - w art. 34 oraz art. 48 w związku z art. 49 tej ustawy. W odniesieniu do osób urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. utrzymano dotychczasowe prawo do emerytury górniczej dla pracowników spełniających łącznie warunek wieku 55 lat oraz okresu pracy górniczej wynoszącego wraz z okresami pracy równorzędnej i okresami zaliczanymi do pracy górniczej co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, w tym co najmniej 5 lat "czystej" pracy górniczej oraz obniżono wiek emerytalny do 50 lat dla kobiet posiadających co najmniej 20 lat i mężczyzn mających co najmniej 25 lat pracy górniczej, równorzędnej i okresów zaliczanych, w tym co najmniej 15 lat "czystej" pracy górniczej, zachowując prawo do zaliczania do wymaganego stażu pracy górniczej niektórych okresów w wymiarze półtorakrotnym. Dla górników w tym przedziale wiekowym nie przewidziano prawa do emerytury bez względu na wiek, albowiem osoby te, mające w chwili wejścia w życie ustawy 50 lat i więcej, nabywały uprawnienia emerytalne na podstawie art. 34 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a zatem z chwilą ukończenia 50 roku życia. W razie niewykazania wymaganego tym przepisem okresu pracy górniczej, ubezpieczeni ci mogli uzupełnić staż zgodnie z art. 36 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z art. 21 ustawy z 26 listopada 1998 r. o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych (Dz.U. Nr 162, poz. 1112 ze zm.). Te same uprawnienia, a także prawo do emerytury górniczej bez względu na wiek dla pracowników posiadających co najmniej 25-letni okres pracy górniczej wykonywanej pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, zagwarantowano osobom urodzonym po 31 grudnia 1948 r., a przed 1 stycznia 1969 r., jeżeli nie przystąpiły do otwartego funduszu emerytalnego, warunki do uzyskania emerytury

określone w przepisach spełniły do końcowej daty wyznaczonej pierwotnie na dzień 31 grudnia 2006 r., a następnie 31 grudnia 2007 r. oraz rozwiązały stosunek pracy. Z mocy ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy - Karta Nauczyciela (Dz.U. Nr 167, poz. 1397 ze zm.) uchylono z dniem 1 stycznia 2007 r. art. 34-38 oraz art. 48 i 49 ustawy emerytalnej, regulujące prawo do emerytury górniczej dla pracowników urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. oraz niektórych pracowników urodzonych po 31 grudnia 1948 r. a przed 1 stycznia 1969 r., zastępując je przepisami dodanego do Działu II ustawy Rozdziału 3a, zatytułowanego "Emerytury górnicze". Na podstawie przepisów przejściowych art. 3 ustawy zmieniającej zapewniono prawo do emerytury górniczej na dotychczasowych warunkach niektórym pracownikom urodzonym po 31 grudnia 1948 r., a przed 1 stycznia 1969 r.

Rzecz w tym, że dawne art. 34-38 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, statuuąc wymagany dla nabycia prawa do emerytury górniczej okres pracy górniczej wraz z okresami pracy równorzędnej i okresami zaliczanymi do pracy górniczej, pozwalały na uwzględnienie w tymże stażu - właśnie jako okresów zaliczanych do pracy górniczej - wymienionych w art. 6 ust. 1 pkt 4 w związku z art. 38 ustawy, okresów czynnej służby wojskowej w Wojsku Polskim lub okresów jej równorzędnych albo okresów zastępczych form służby wojskowej. Wobec tego, że art. 50a ustawy o emeryturach i rentach z FUS kreuje wśród przesłanek nabycia prawa do emerytury górniczej z obniżonego wieku wymagany okres pracy górniczej łącznie z okresami pracy równorzędnej, a w Rozdziale 3a Działu II ustawy o emeryturach i rentach z FUS brak jest odpowiednika dawnego art. 38 tej ustawy, w literaturze wyrażany był pogląd, że nie ma obecnie możliwości uwzględnienia w wymaganym stażu pracy uprawniającym do emerytury górniczej tzw. okresów zaliczanych do pracy górniczej, jakimi były okresy składkowe z art. 6 ust. 1 pkt 4-8, ust. 2 pkt 2, 3 i 5-8 oraz okresy nieskładkowe z art. 7 pkt 1-7, 9 i 12, a zatem także okresy czynnej służby wojskowej (Emerytury i renty z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Emerytury pomostowe. Komentarz pod redakcją B. Gudowskiej i K. Ślebzaka, Warszawa 2013, s. 391).

Rozstrzygnięcia powyższego zagadnienia prawnego należy jednak poszukiwać nie tyle na gruncie przepisów Rozdziału 3a Działu II ustawy o

emeryturach i rentach z FUS, ile w obowiązujących w okresie odbywania przez ubezpieczonego czynnej służby wojskowej przepisach ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, a ściślej: art. 108 ust. 1, a następnie art. 120 ust. 1, art. 125 ust. 1 i ponownie art. 120 ust. 1 tej ustawy, które stanowiły, że pracownikowi, który w ciągu trzydziestu dni od zwolnienia z zasadniczej lub okresowej służby wojskowej podjął pracę, czas odbywania służby wojskowej wlicza się do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął pracę w zakresie wszelkich uprawnień wynikających z Kodeksu pracy oraz przepisów szczególnych. Treść powołanych przepisów wskazywała, że okres służby wojskowej traktuje się tak samo jak wykonywanie w tym czasie pracy przez pracownika. Jeżeli pracownik wrócił do zakładu pracy, jego zatrudnienie przed służbą wojskową, okres służby wojskowej i okres pracy po służbie wojskowej traktowano tak, jakby to był nieprzerwany okres zatrudnienia w tym samym zakładzie pracy.

W ramach problematyki kwalifikowania okresów pełnienia zasadniczej służby wojskowej jako okresów równorzędnych z okresami rzeczywistego wykonywania zatrudnienia na podstawie stosunku pracy do celów związanych z ustalaniem uprawnień pracowniczych, w judykaturze formułuje się tezę, że generalnie zasadą jest wliczenie okresu zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia (art. 301 k.p.). Jeżeli pracownik wrócił do zakładu pracy, jego zatrudnienie przed służbą wojskową, okres służby wojskowej i okres pracy po służbie wojskowej traktowano tak, jakby to był nieprzerwany okres zatrudnienia w tym samym zakładzie pracy. Okres takiej służby jest zatem okresem zaliczanym do pracowniczego stażu zatrudnienia i od chwili tego zaliczenia stanowi z nim jedność oraz dzieli w przyszłości jego los. Problem wliczenia okresu zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia powinien być rozstrzygnięty na podstawie przepisów obowiązujących w dacie podjęcia zatrudnienia po zakończeniu służby wojskowej. Okres służby wojskowej jest bowiem okresem zaliczanym do stażu pracowniczego w tym momencie i z nim "ciągniony". Aktualnie obowiązujące (odmienne) przepisy nie zmieniają tej oceny, jeśli zaliczenie okresu służby wojskowej nastąpiło z mocy prawa w dacie podjęcia zatrudnienia po zakończeniu służby wojskowej wobec spełnienia ku temu odpowiednich przesłanek (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2012 r., II PK 138/12, LEX nr 1619629).

Wypada podkreślić, że przepis art. 108 ust. 1, a następnie art. 120 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej nadawał żołnierzom zasadniczej lub okresowej służby wojskowej szczególne uprawnienia, nakazując wliczenie czasu odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym żołnierz podjął pracę, w zakresie wszelkich uprawnień wynikających nie tylko z Kodeksu pracy (a zatem prawnopracowniczych), ale także z przepisów szczególnych. Z przepisów tych wynikała zatem czytelna i językowo jednoznaczna zasada, że pracownikowi, który we wskazanym terminie po zakończeniu służby wojskowej podjął pracę u pracodawcy, u którego był zatrudniony w chwili powołania do tej służby, czas odbywania służby wojskowej wlicza się do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął pracę, w zakresie wszelkich uprawnień wynikających z Kodeksu pracy oraz przepisów szczególnych. Powołane przepisy kreowały zatem fikcję prawną, odnoszącą się do wszelkich (tak z zakresu prawa pracy, jak i zabezpieczenia społecznego - *lege non distinguente nec nostrum est distinguere*) przepisów szczególnych.

W konsekwencji tego, w judykaturze akcentuje się konieczność rozważania kwestii kwalifikacji służby wojskowej do celów emerytalnych z uwzględnieniem przepisów obowiązujących w okresie pełnienia przez ubezpieczonego służby wojskowej, a nie aktualnych regulacji prawnych (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 kwietnia 2006 r., III UK 5/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 108; z dnia 22 października 2009 r., I UK 126/09, OSNP 2011 nr 7-8, poz. 12; z dnia 25 stycznia 2010 r., I UK 239/09, LEX nr 577820; z dnia 25 lutego 2010 r., II UK 215/09, OSNP 2011 nr 15-16, poz. 219; z dnia 25 lutego 2010 r., II UK 219/09, LEX nr 590248; z dnia 17 maja 2012 r., I UK 399/11, LEX nr 1211140; z dnia 24 maja 2012 r., II UK 265/11, LEX nr 1227192; z dnia 4 grudnia 2013 r., II UK 217/13, LEX nr 1408682 i z dnia 8 kwietnia 2014 r., II UK 424/13, LEX nr 1466629).

Zasadniczą rolę w rozwiązaniu tego problemu należy przypisać uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2013 r., III UZP 6/13 (OSNP 2014 nr 3, poz. 42 i OSP 2014 nr 12, poz. 110 z glosą K. Antonowa), w której stwierdzono, że czas zasadniczej służby wojskowej odbytej w okresie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (w brzmieniu obowiązującym do dnia

31 grudnia 1974 r.) zalicza się - na warunkach wynikających z tego przepisu - do okresu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

W uzasadnieniu uchwały powiększony skład Sądu Najwyższego stwierdził, że rozstrzygane zagadnienie nie dotyczy ujmowania zasadniczej służby wojskowej jako okresu składkowego (albo zaliczanego w rozumieniu poprzednich regulacji emerytalnych), lecz sprowadza się do określenia, czy ta służba jest równoznaczna z okresem pracy w szczególnych warunkach, wymaganym do nabycia wcześniejszej emerytury. Sąd Najwyższy wyraźnie zaznaczył, że na gruncie przepisów ubezpieczeniowych okres zasadniczej służby wojskowej nie jest obecnie i nigdy nie był okresem zatrudnienia (pozostawania w stosunku pracy), a to oznacza, że w okresie odbywania zasadniczej służby wojskowej żołnierz nie był pracownikiem zatrudnionym w szczególnych warunkach. Uwzględnienie okresu tej służby w stażu ubezpieczeniowym (jako okresu zaliczanego albo równorzędnego), było możliwe - co najwyżej - tylko na podstawie odrębnego przepisu. Zgodnie z obowiązującym przed dniem 1 stycznia 1975 r. brzmieniem art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony PRL, okres odbytej zasadniczej lub okresowej służby wojskowej zaliczał się do okresu zatrudnienia, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem, pracownikom, którzy po odbyciu tej służby podjęli zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym byli zatrudnieni przed powołaniem do służby albo w tej samej gałęzi pracy. Dodatkowo art. 106 ust. 1 tej ustawy nakazywał pracodawcy, który zatrudniał pracownika w dniu powołania do zasadniczej służby wojskowej, jego zatrudnienie na poprzednio zajmowanym stanowisku lub na stanowisku równorzędnym pod względem rodzaju pracy oraz zaszeregowania osobistego, jeżeli w ciągu 30 dni od dnia zwolnienia z tej służby pracownik zgłosił swój powrót do zakładu pracy w celu podjęcia zatrudnienia. Z kolei szczegółowe zasady zaliczenia zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia zostały uregulowane w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz.U. Nr 44, poz. 318 ze zm.), które w § 5 ust. 1 ustalało, że pracownikowi, który podjął zatrudnienie po odbyciu służby, należało zaliczyć okres odbytej służby wojskowej

do okresu zatrudnienia w zakresie uprawnień uzależnionych od liczby lat pracy w danym zakładzie lub gałęzi pracy oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Z przywołanych regulacji - zdaniem powiększonego składu Sądu Najwyższego - wynikała zasada, zgodnie z którą pracownikowi, który we wskazanym terminie (30-dniowym) po zakończeniu służby wojskowej podjął pracę u tego pracodawcy, u którego był zatrudniony w chwili powołania do tej służby, okres służby był wliczany do okresu zatrudnienia w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Przepisy ustanawiały zatem fikcję prawną, zgodnie z którą pracownik zatrudniony w szczególnych warunkach, który po zakończeniu czynnej służby wojskowej powrócił do tego samego zatrudnienia w odpowiednim terminie, zachowywał - w okresie pełnienia tej służby - status pracownika zatrudnionego w szczególnych warunkach w rozumieniu przepisów emerytalnych. Powyższa zasada nie obowiązywała jednak wówczas, gdy okres służby wojskowej przypadał w innym czasie niż okres zatrudnienia.

Sąd Najwyższy podkreślił, że ustawa z dnia 30 stycznia 1959 r. o powszechnym obowiązku wojskowym i ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej regulowały zasadniczą służbę wojskową, a ich przepisy gwarancyjne (odpowiednio art. 125 tej pierwszej oraz art. 108 ust. 1 tej drugiej) miały znaczenie dla uprawnień pracowniczych, zaliczając okres służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień uzależnionych od ilości lat pracy albo od ciągłości pracy w danym zawodzie lub służbie bądź w szczególnych warunkach, od których zależy nabycie tych uprawnień (art. 125 ustawy z 1959 r.) oraz w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem, jeżeli po odbyciu tej służby podjął on zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby (art. 108 ustawy z 1967 r.), niemniej jednak nie może budzić wątpliwości, że znajdują one zastosowanie także w zakresie kwalifikowania takiej służby do okresów ubezpieczenia społecznego. Zasadnicza służba wojskowa była traktowana jako okres zaliczany do okresów zatrudnienia (w przepisach dekretu z 1954 r., w ustawie o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, a

także w ustawach szczególnych: z dnia 28 maja 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin oraz z dnia 23 stycznia 1968 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin), a więc jako taka nie dawała samoistnie prawa do emerytury, podlegając doliczeniu do okresów zatrudnienia (pracy) i okresów z nimi równorzędnych. Dopiero w ustawie o z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) okres służby wojskowej został potraktowany jako okres równorzędny z okresem zatrudnienia, a następnie jako okres składkowy na podstawie ustawy rewaloryzacyjnej. W tym czasie - poza wymienionymi wyżej przepisami ubezpieczeniowymi - obowiązywała także ustawa o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, gwarantująca pracownikowi, po spełnieniu warunków w niej wskazanych (określonych w art. 106 ust. 1), wliczenie okresu służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem, jeżeli po odbyciu tej służby podjął on zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby, oraz rozporządzenie wykonawcze z 1968 r., według którego pracownikowi, który podjął zatrudnienie (stosownie do zasad określonych w § 1 lub 2), zalicza się okres odbytej służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie uprawnień uzależnionych od ilości lat pracy w danym zakładzie lub gałęzi pracy oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Tak więc z językowej wykładni tego przepisu, w sposób niebudzący wątpliwości wynika, że pod rządem ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej i wydanego na jej podstawie (art. 108 ust. 4) rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy żołnierzowi zatrudnionemu przed powołaniem do czynnej służby wojskowej w warunkach szczególnych (I kategorii zatrudnienia), który po zakończeniu tej służby podjął zatrudnienie w tych samych warunkach czas odbywania służby wojskowej wliczał się do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem przed powołaniem do służby wojskowej oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Oznacza to, że w powyższych

okolicznościach taki okres służby wojskowej jest nie tylko okresem służby w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ale także okresem pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu § 3 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Innymi słowy, jeżeli zostały spełnione przez pracownika wskazane wyżej warunki powrotu do poprzedniego zatrudnienia, zostaje zachowana tzw. ciągłość pracy, a okres zasadniczej służby wojskowej jest okresem zatrudnienia na takich samych warunkach, jak przed powołaniem do tej służby.

Rozważania prawne zawarte w powołanej wyżej uchwale powiększonego składu Sądu Najwyższego znalazły odzwierciedlenie w późniejszych orzeczeniach, w których - do celów emerytalnych - poddawano kwalifikacji okresy niezawodowej służby wojskowej pełnionej przez ubezpieczonego (por. przykładowo wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 21 stycznia 2014 r., I UK 96/13, LEX nr 1498597; z dnia 6 lutego 2014 r., II UK 349/12, LEX nr 1660824 oraz z dnia 8 kwietnia 2014 r., II UK 424/13, LEX nr 1466629, a także wyroki Sądów Apelacyjnych: w Gdańsku z dnia 14 listopada 2013 r., III AUa 369/13, LEX nr 1415843; w Łodzi z dnia 23 stycznia 2014 r., III AUa 422/13, LEX nr 1430714; w Białymstoku z dnia 8 lipca 2014 r., III AUa 148/14, LEX nr 1493855, w Łodzi z dnia 11 lipca 2014 r., III AUa 96/14, LEX nr 1511682 oraz w Szczecinie z dnia 16 października 2014 r., III AUa 105/14, LEX nr 1624028).

Kontynuacją tej linii poglądów judykatury jest uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2015 r., III UZP 4/15 (OSNP 2015 nr 12, poz. 164), w której stwierdzono, że okres zasadniczej lub okresowej służby wojskowej odbytej w przedziale czasu od 29 listopada 1967 r. do 31 grudnia 1974 r. zalicza się do okresu pracy w szczególnych warunkach wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS) także w sytuacji, gdy ubezpieczony bezpośrednio przed powołaniem do służby wojskowej pracował w warunkach szczególnych oraz po zwolnieniu z tej służby podjął w innym zakładzie pracy zatrudnienie niestanowiące pracy w szczególnych warunkach, jeżeli zostały spełnione przesłanki, o których mowa w art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974 r.)

oraz w § 2-5, 7 i 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz.U. Nr 44, poz. 318, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974 r.). Wreszcie w uchwale z dnia 14 lipca 2016 r., III UZP 9/16, Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że czas odbywania zasadniczej służby wojskowej w okresie obowiązywania art. 125 ust. 1 ustawy z dnia 26 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w brzmieniu ustalonym w jednolitym tekście (Dz.U. z 1984 r. Nr 7, poz. 31) do zmiany tego przepisu z dniem 9 grudnia 1991 r. zalicza się - na warunkach określonych w tym przepisie - do okresu zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy w zakładach wymienionych w załącznikach nr 2 i 3 ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. w zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20 ze zm.), wymaganego do nabycia prawa do świadczenia przedemerytalnego, o którym mowa w art. 6 ust. 1 tej ustawy w związku z art. 2 ustawy z dnia 30 czerwca 2004 r., o świadczeniach przedemerytalnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 170 ze zm.).

Przytoczone obszernie wcześniejsze orzecznictwo Sądu Najwyższego pozwala na odniesienie się do zasadniczego problemu występującego w rozpoznawanej sprawie, a mianowicie możliwości zaliczenia okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej do stażu pracy górniczej, od którego zależy nabycie prawa do emerytury górniczej bez względu na wiek (art. 50e ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

Kwestia zaliczenia okresu zasadniczej służby wojskowej do spełnienia przesłanek uprawniających do nabycia prawa do emerytury górniczej po zmianie wynikającej z ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy - Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2005 r. Nr 167, poz. 1397) była już przedmiotem rozstrzygnięć Sądu Najwyższego (wyroki: z dnia 3 sierpnia 2016 r., I UK 283/15, LEX nr 2148646; z dnia 30 stycznia 2018 r., I UK 513/16, OSNP 2018 nr 9, poz. 127; z dnia 18 kwietnia 2018 r., III UK 57/17, LEX Nr 2497579; z dnia 17 stycznia 2019 r., II UK 476/17, LEX nr 2607950).

W wyrokach tych przesądzono, że czas odbywania przez ubezpieczonego zasadniczej służby wojskowej w okresie obowiązywania kolejno art. 108 ust. 1,

art. 120 ust. 1, art. 125 ust. 1 i ponownie art. 120 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, zalicza się - przy spełnieniu określonych w tej ustawie warunków - do stażu pracy górniczej uprawniającej do emerytury górniczej z mocy art. 50a ustawy emerytalnej. Orzeczenia te zapadły w stanie prawnym, w którym przepisy ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie upoważniają już do zaliczenia do pracy górniczej (art. 50c ust. 1 ustawy emerytalnej) lub równorzędnej z pracą górniczą (art. 50c ust. 2 ustawy emerytalnej) w odniesieniu do uprawnień z art. 50a ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej, okresów pracy w szczególnych warunkach na stanowiskach wymienionych w dziale I wykazu A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), jeśli nie odpowiadają one definicji takiej pracy zamieszczonej w art. 50c ustawy emerytalnej. Praca górnicza w rozumieniu art. 50c ustawy emerytalnej nie jest pojęciem tożsamym z pracą w szczególnych warunkach zdefiniowaną w art. 32 ust. 2 tej ustawy. Tym niemniej przyjmuje się, że każda praca górnicza jest pracą w szczególnych warunkach. Z mocy zaś przepisów zawartych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., wymienione w wykazach A i B prace górnicze należą do kategorii prac w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego. Przepisy obowiązującej ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie przewidują uznania innych niż wymienione w art. 50c tej ustawy okresów prac wykonywanych w szczególnych warunkach za okresy pracy górniczej lub równorzędnej z taką pracą przy ustalaniu prawa do emerytury górniczej. Możliwość taka została jednak przyjęta w orzecznictwie Sądu Najwyższego (wyrok z dnia 30 stycznia 2018 r., I UK 513/16, OSNP 2018 nr 9, poz. 127). Stwierdzono w nim, że czas zasadniczej służby wojskowej odbytej w okresie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (w brzmieniu obowiązującym do 31 grudnia 1974 r.) zalicza się - na warunkach wynikających z tego przepisu - do okresu pracy górniczej, o której mowa w art. 50c ust. 1 ustawy emerytalnej, uprawniającego do obniżenia wieku emerytalnego na zasadach wynikających z art. 39 tej ustawy.

Wreszcie w wyroku z dnia 30 września 2021 r., I USKP 77/21 (OSNP 2022 nr 6, poz. 61) Sąd Najwyższy stwierdził, że okres odbywania zasadniczej służby wojskowej wlicza się do stażu pracy górniczej pod ziemią, także w przypadku ubiegania się przez górnika o emeryturę górniczą bez względu na wiek, jeżeli są spełnione warunki wliczenia okresu odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia u pracodawcy w zakresie wszystkich uprawnień wynikających ze stosunku pracy (art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974 r., w związku z art. 50e ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

W uzasadnieniu wyroku podkreślono, że zważywszy na wynikające z art. 50e ustawy emerytalnej wymaganie wykonywania pracy górniczej pod ziemią należy uznać za niewątpliwie, że pracami, których wykonywanie uprawnia do emerytury górniczej bez względu na wiek, są prace wymienione w art. 50c ust. 1 tej ustawy, zaś do okresów wykonywania tej pracy należy zaliczyć okres odbywania zasadniczej służby wojskowej. Brak w ustawie o emeryturach i rentach z FUS przepisów stanowiących o możliwości zaliczenia okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej do okresu pracy uprawniającego do nabycia prawa do emerytury górniczej bez względu na wiek (art. 50e tej ustawy), nakazuje, zgodnie ze stanowiskiem zawartym w utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego, sięgnięcie do przepisów ustawy o powszechnym obowiązku obrony RP, w brzmieniu obowiązującym w dacie podjęcia przez żołnierza-pracownika pracy u pracodawcy po zakończeniu zasadniczej służby wojskowej, w celu ustalenia sposobu zakwalifikowania okresu zasadniczej służby wojskowej z punktu widzenia uprawnień emerytalnych. Co do istoty, ocena prawna obywatelskiego obowiązku odbywania zasadniczej służby wojskowej na przestrzeni lat nie uległa zmianie w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Dlatego interpretacja art. 120 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony RP, w brzmieniu obowiązującym w dniu podjęcia przez ubezpieczonego pracy u tego samego pracodawcy, u którego był zatrudniony przez powołaniem do zasadniczej służby wojskowej - zgodnie z utrwaloną linią orzecniczą Sądu Najwyższego - prowadzi do wniosku, że okres zasadniczej służby wojskowej odbytej przez pracownika zatrudnionego poprzednio u pracodawcy, u którego wykonywał pracę górniczą, która ze względu na swój

kwalifikowany (szczególny) charakter uprawnia go do emerytury w znacznie niższym niż powszechny wiek emerytalny (de facto w każdym możliwym wieku, w którym wypracował pod ziemią 25-letni okres), traktuje się tak samo jak wykonywanie takiej pracy. Skoro okres ten podlega zaliczeniu jako okres zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień (także emerytalno-rentowych) uzależnionych od lat pracy u takiego pracodawcy, to powinno uwzględniać się go także do stażu pracy górniczej wymaganego do nabycia prawa do emerytury górniczej bez względu na wiek.

Podzielając powyższą linię orzecznictwa, Sąd Najwyższy uznał za uzasadnione kasacyjne zarzuty naruszenia prawa materialnego przy ferowaniu zaskarżonego wyroku. Z mocy art. 398¹⁵ § 1 oraz art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł zatem jak w sentencji wyroku.

[as]